

improperat ei ad convicium, hoc sibi ipsa inflectit ad commodum. Inde mansuetior ad correptionem, inde patientior ad laborem; inde ardentior ad amorem, inde sagacior ad cautelam; inde humilior pro conscientia, inde acceptior pro verecundia; inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarum actionem devotior ac sollicitior. Denique illa, ut dictum est, murmurante et memorante merita sua, et labores, et pondus dici et æstus, Ecclesia beneficium recolat dicens: *Oleum effusum nomen tuum.*

8. Hoc plane testimonium Israel ad confitendum nomini Domini; non tamen Israel secundum carnem, sed ejus qui secundum spiritum est. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quod non habeat oleum, sed non habet effusum. Habet, sed reconditum; habet in codicibus, sed non in cordibus. Foris hæret in littera; conrectat manibus vas plenum, sed et clausum nec aperit ut ungetur. Intus, intus est unctio spiritus; aperi et ungere, et jam non eris domus exasperans. Quid facit oleum in vasis, si non sentias et in membris? Quid tibi prodest pium Salvatoris nomen lectitare in libris, nec habere pietatem in moribus? Oleum est; effunde, et senties virtutum ejus, quæ triplex est. Sed Judæus ista fastidit; vos, audite. Volo dicere cur nomen sponsi oleo comparetur, quod nondum dixeram. Et tres hujus rei occurrunt causæ. At quoniam pluribus vocabulis appellatur, eo quod nullum quo proprie dicatur invenitur (ineffabilis quippe est); prius nobis invocandus est Spiritus sanctus, ut de multis unum, quod vult hoc loco intelligi (quoniam scripto designare non placuit), per se nobis aperire dignetur. Sed hoc quoque alias. Nam etsi in promptu nunc essent omnia, et neque vos onerati, nec ego fatigatus essem, hora tamen finem indicit. Tenete in quo attentos vos reddidi, ut non sit cras necesse repetere. Hoc incumbit, hoc in manibus est, docere scilicet, cur nomen sponsi oleo comparetur; et quod de nominibus. Et quoniam non possum **1309** ego a me dicere quidquam, indicta oratio est, ut nobis sponsus ipse revelet per Spiritum suum Jesus Christus Dominus noster, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO XV.

Qualiter nomen Jesus est medicina salubris fidelibus Christianis in omnibus adversis.

1. Benignus est Spiritus sapientiæ (*Sap. 1, 6*), et non consuevit esse difficilis se invocantibus, qui sæpe et antequam invocetur, dicit: *Ecce adsum* (*Isai. LXV, 24*). Audite jam quod orantibus vobis per me indicare dignatur de eo, quod heri ad hoc ipsum distulimus, et orationum vestrarum fructum tempestivum percipite. En ostendo nomen, quod oleo merito comparatur; et quo merito, dicam. Multa quidem Sponsi vocabula sparsa per omnem divinam paginam legitis, sed in duo ea vobis uni-

(168) Sic manuscripti: *alias*, tantum.

versa complectar. Nullum, ut arbitror, reperietis, quod non aut pietatis gratiam, aut potentiam majestatis sonet. Spiritus ita dicit etiam per sibi familiaris organum: *Duo hæc audivi: quia potestas Dei est, et tibi, Domine, misericordia* (*Psal. LXI, 12, 13*). Ergo secundum majestatem: *Sanctum et terribile nomen ejus* (*Psal. cx, 9*); secundum pietatem: *Non est nomen aliud sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* (*Act. IV, 12*). Sed exemplis magis perspicuum fiet. *Hoc est, inquit, nomen quod vocabunt eum, Dominus, justus noster* (*Jerem. XXIII, 6*). Nomen potentiae est. Item: *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel* (*Isai. VII, 14*); pietatem insinuat. Item ipse de se: *Vos vocatis me, ait, Magister et Domine* (*Joan. XIII, 13*). Primum gratiæ est, secundum majestatis. Non enim minus pium est docere animum scientiam, quam præbere escam corpori. Rursum propheta: *Vocabitur, inquit, nomen ejus Admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis* (*Isai. IX, 6*). Primum, tertium, quartum majestatem sonant; reliqua, pietatem. Quod horum ergo effunditur? Profecto majestatis ac potentiae nomen, in id quod est pietatis et gratiæ, quodam modo transfunditur, ipsumque effunditur abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum. Nomen, verbi causa, quod *Deus* est, nonne in id quod est *nobiscum Deus* (*Matth. I, 23*), hoc est in *Emmanuel*, liquescit et deficit? Sic *Admirabilis*, in id quod est *consiliarius*; sic *Deus et fortis*, in ea quæ sunt *pater futuri sæculi* et *princeps pacis*; et *Dominus justus noster*, in *misericors* et *miserator Dominus* (*Psal. cx, 1*). Non dico novum quid: quondam quoque nihilominus Abram in Abraham, et Sarai in Saram effusa sunt (*Gen. XVII, 5, 15*); et jam tunc salutiferæ effusionis celebratum præfiguratumque mysterium recordamur.

2. Ubi jam illud, quod apud antiquos tam terribiliter, quam frequenter intonare solebat: *Ego Dominus, ego Dominus?* (*Exod. XX, 2*). Mihi dictatur oratio cujus principium, nomine dulce paterno, sequentium obtinendarum petitionum præbet fiduciam. Servi nominantur amici (*Joan. XV, 14, 15*), et resurrectio non saltem (168) discipulis, sed fratribus nuntiatur (*Matth. XXVIII, 10*). Nec miror, si cum venit plenitudo temporis, facta est effusio nominis; Deo quippe quod per Joelem promiserat adimplente, et effundente de Spiritu suo super omnem carnem (*Joel. II, 28*); cum tale aliquid et apud Hebræos olim contigisse legam. Credo vos prævolare, et scire jam quid dicere velim. Quale erat, inquam, quod sciscitanti Moysi primo responsum est: *Ego sum qui sum?* et: *Qui est, misit me ad vos?* (*Exod. III, 14*). Nescio an vel ipse Moyses caperet sic, si non videlicet effunderetur. Sed fuscum est, et captum est, nec modo fuscum sed et effusum: nam infusum jam erat. Jam cæli habebant illud, jam angelis innotuerat. Est autem foris missum; et quod angelis ita erat infusum ut esset et privatum, effusum et in homines est, ita ut jam tunc merito clamaretur de terra:

Oleum effusum nomen tuum (*Cant. I, 2*): si non ingrata plebis exosa perveracia obstitisset. Ait enim: *Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob* (*Exod. III, 6, 15*).

3. Currite, gentes; ad manum est salus, effusum est nomen, quod quicumque invocaverit, salvus erit. **1310** Angelorum Deus, etiam hominum Deum se nominat. Oleum misit in Jacob, et cecidit in Israel. Dicite fratribus vestris: *Date nobis de oleo vestro* (*Matth. XXV, 8*). Si nolunt, rogare Dominum olei, ut mittat et vobis. Dicite: *Aufer opprobrium nostrum* (*Isai. IV, 1*). Ne, quæso, insultet malevolus dilectæ tuæ, quam a finibus terræ evocare placuit tibi, tanto utique dignantius, quanto minus dignam. Decetne, obsecro, ut benigni patrisfamilias invitatos servus nequam excludat? *Ego sum, ais, Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob*. Et non amplius? Effunde, effunde; aperi manum tuam adhuc, et imple omne animal benedictione. Veniant ab oriente et occidente, et recumbant cum Abraham, Isaac et Jacob in regno cælorum (*Matth. VIII, 11*). Veniant, veniant tribus, tribus Domini; testimonium Israel ad confitendum nomini Domini (*Psal. CXXI, 4*). Veniant et recumbant, epulentur et delectentur in lætitia, et unus ubique resonet in voce exultationis et confessionis sonus epulantis (*Psal. XLI, 5*); *Oleum effusum nomen tuum*. Unum scio, si Philippum et Andream habuerimus ostiaros, repulsam omnino non patimur quicumque oleum petimus, quicumque volumus Jesum videre. Incunctanter Philippus dicit Andream; Andreas autem et Philippus dicent Jesu. Jesus autem quid? Profecto quod Jesu. *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert* (*Joan. XII, 22-25*). Moriatur igitur granum, et surgat gentium seges. Oportet pati Christum, et resurgere a mortuis, et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum, non solum in Judæam, sed etiam in omnes gentes; quatenus ab uno nomine, quod est Christus, millia millium credentium Christiani dicantur, et dicant: *Oleum effusum nomen tuum*.

4. Agnosco enim nomen, quod in Isaia legi: *Servos suos, inquit, vocabit nomine alio, in quo qui benedictus est super terram, benedicetur in Domino, amen* (*Isai. LXV, 15, 16*). O nomen benedictum! O oleum usquequaque effusum! Quousque? De cælo in Judæam, et inde in omnem terram excurrit; et de toto orbe clamat Ecclesia: *Oleum effusum nomen tuum*. Effusum plane, quod non solum cælos terrasque perfudit, sed aspersione et inferos, adeo ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur *Philipp. II, 10, 11*, et dicat: *Oleum effusum nomen tuum*. Ecce Christus, ecce Jesus, utrumque infusum angelis, utrumque effusum in homines, et illos homines qui computruerant tanquam jumenta in stercore suo, multiplicavit misericordiam suam Deus. Quam charum,

quam vile! vile, sed salubre. Si vile non esset, non mihi effunderetur; si salubre non esset, non me lucraretur. Particeps nominis sum, sum et hæreditatis, Christianus sum; frater Christi sum. Si sum quod dicor, hæres sum Dei, cohæres autem Christi (*Rom. VIII, 17*). Et quid mirum, si sponsi effusum est nomen, cum ipse quoque effusus sit? Nam semetipsum exinanivit, formam servi accipiens (*Philipp. II, 7*). Denique ait: *Sicut aqua effusus sum* (*Psal. XXI, 15*). Effusa est plenitudo Divinitatis, habitans super terram corporaliter, ut de illa plenitudine omnes, qui corpus mortis gestamus, caperemus, ac vitali odore repleti diceremus: *Oleum effusum nomen tuum*. Ea quod nomen effusum, et qualiter, et quantum.

5. Cur vero oleum? Nam hoc nondum dixi. In sermone superiore dicere cœperam; sed intervenit subito aliud quod prædicandum videbatur. Quoniam intermiserim ultra quam credidi: quod non aliud esse reor, nisi quod fortis mulier Sapientia misit manum ad collum, et digiti ejus apprehenderunt fuscum. Novit enim modicam lanam vel linum in longum producere filum, atque in telæ extendere latitudinem, et sic omnes domesticos suos vestire duplicibus (*Prov. XXXI, 19, 21*). Est procul dubio inter oleum et nomen sponsi similitudo; nec otiose Spiritus sanctus alterutrum comparavit. Ego autem dico in triplici quadam qualitate olei, quod lucet, pascit et ungit, si vos mellus non habetis. Fovet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem; lux, cibus, **1311** medicina. Vide idem nunc et de sponsi nomine. Lucet prædicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit et ungit. Et percurramus singula.

6. Unde putas in toto orbe tanta, et tam subita fidei lux, nisi de prædicato Jesu? Nonne in hujus nominis luce Deus nos vocavit in admirabile lumen suum, quibus illuminatis, et in lumine isto videntibus lumen, dicat merito Paulus: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino?* (*Ephes. V, 8*.) Hoc denique nomen coram regibus, et gentibus, et filiis Israel portare jussus est idem apostolus (*Act. IX, 15*): et portabat nomen tanquam lumen, et illuminabat patriam, et clamabat ubique: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus* (*Rom. XIII, 12, 13*). Et monstrabat omnibus lucernam super candelabrum, annuntians in omni loco Jesum, et hunc crucifixum. Quomodo lux ista insplenduit ac perstrinxit cunctorum intuentium oculos, quando de ore Petri, tanquam fulgur, egrediens, claudi unius corporales plantas solidavit et bases, multosque spiritualiter cæcos illuminavit? Nunquid non ignem sparsit, cum ait: *In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula?* (*Act. III, 6*.) Nec tantum lux est nomen Jesu, sed est et cibus. An non toties confortaris, quoties recordaris? Quid æque mentem cogitantis impinguat? quid ita exercitatos reparat sensus, viriutes roborat, vegetat

mores bonos atque honestos, castas fovet affectiones? Aridus est omnis animæ cibus, si non oleo isto infunditur; insipidus est, si non hoc sale conditur. Si scribas, non sapit mihi nisi legero ibi Jesum. Si disputes aut conferas, non sapit mihi, nisi sonnerit ibi Jesus (169). Jesus mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Sed est et medicina. Tristatur aliquis vestrum? Veniat in cor Jesus, et inde saliat in os; et ecce ad exortum nominis lumen, nubillum omne diffugit, redit serenum. Labitur quis in erimen, currit insuper ad laqueum mortis desperando? Nonne si invocet nomen vitæ, confestim respirabit ad vitam? Cui aliquando stetit ante faciem salutaris nominis duritia, ut assolet, cordis, ignaviæ torpor, rancor animi, languor acediæ? cui fons forte siccatus lacrymarum, invocato Jesu, non continuo erupit uberius, fluxit suavior? Cui, in periculis palpitanti et trepidanti, invocatum virtutis nomen non statim fiduciam præstitit, depulit metum? Cui, quæso, in dubiis æstuanti et fluctuanti, non subito ad invocationem clari nominis emicuit certitudo? Cui in adversis diffidenti, jamjamque deficienti, si nomen adjutorii sonuit, defuit fortitudo? Nimirum morbi et languores animæ isti sunt, illud medicina. Denique et probare licet: *Invoca me*, inquit, *in die tribulationis; eruam te, et honorificabis me* (Psal. XLIX, 15.) Nihil ita iræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat, sanat livoris vulnus, restringit luxuriæ fluxum, exstinguit libidinis flammam, sitim temperat avaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum nomino Jesum, hominem mihi propono mitem et humilem corde, benignum, sobrium, castum, misericordem et omni denique honestate ac sanctitate conspicuum, eundemque ipsum Deum omnipotentem, qui suo me et exemplo sanet, et roborat adjutorio. Hæc omnia simul mihi sonant, cum insonuerit Jesus. Sumo itaque mihi exempla de homine, et auxilium a potente; illa tanquam pigmentarias species, hoc tanquam unde aquam eas: et facio confessionem, cui similem medicorum nemo facere possit.

7. Hoc tibi electuarium habes, o anima mea, reconditum in vasculo vocabuli hujus, quod est Jesus, salutiferum certe, quodque nulli unquam pesti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in sinu sit, semper in manu, quo tui omnes in Jesum et sensus dirigantur et actus, Denique et invitaris: *Pone me*, inquit, *signaculum in corde tuo, signaculum in brachio tuo* (Cant. VIII, 6.) Sed hoc **1312** alias. Nunc vero habes unde et brachio medearis, et cordi. Habes, inquam, in nomine Jesu, unde actus tuos vel pravos corrigas, vel minus perfectos adimpleas; itemque unde tuos sensus aut serves, ne corrumpantur; aut, si corrumpantur, sanes.

8. Habuit et Judæa quosdam Jesus, quorum va-

(169) Augustinus in lib. III. Confess. cap. 4, idem sibi accidisse ait in legendo Hortensii libro: «Hoc solum me,» inquit, «in tanta flagrantia refrange-

cuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec pascunt, nec medentur. Ideo Synagoga in tenebris est usque adhuc, fame et infirmitate laborans; et non sanabitur nec satiabitur, quousque sciat meum Jesum dominari Jacob et finium terræ, et convertatur ad vespem, et famem patiatur ut canes, et circumeat civitatem (Psal. LVIII, 14, 7). Et illi quidem præmissi sunt, tanquam baculus ad mortuum Prophetam præveniens, et sua interpretari nomina nequiverunt; vacua quippe erant. Superpositus mortuo baculus est, et non erat vox neque sensus, quoniam baculus erat. Descendit qui baculum misit (IV Reg. IV, 29-35): et mox salvum fecit populum suum a peccatis eorum, probans se esse quod dicebatur: *Quis est hic, qui etiam peccata dimittit* (Luc. VII, 49). Nimirum qui dicit: *Salus populi ego sum* (Psal. XXXIV, 3). Jam vox, jam sensus est; et patet eum non inane portare nomen iustarum priorum. Sentitur infusa salus, et beneficium non tacetur. Intus sensus, foris vox. Compungor, et confiteor, et confessio vitam indicat: *A mortuo enim tanquam qui non est, perit confessio* (Eccli. XVII, 26). Ecce vita, ecce sensus. Suscitatus perfecte sum, integra est resurrectio. An aliud mors corporis est, nisi cum sensu privatur et vita? Peccatum, quod mors animæ est, nec compunctionis mihi sensum, nec confessionis reliquerat vocem, et eram mortuus. Venit is qui peccata dimittit, et utrumque restituit, et dicit animæ meæ: *Salus tua ego sum*. Quid mirum si cedit mors, ubi vita descendit? Jam corde creditur ad justitiam, et ore confessio fit ad salutem (Rom. X, 10). Jam oscitat puer, et oscitat septies (IV Reg. IV, 35), et dicit: *Septies in die laudem dixi tibi* (Psal. CXVIII, 164), Domine. Videte hunc septenarium. Sacer numerus est; non vacat. Sed melius hoc alii servamus sermoni, quo famelici et non fastidiosi ad tam bonas epulas accedamus, invitante nos sponso Ecclesiæ Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVI.

De cordis contritione, et de tribus speciebus veræ confessionis.

1. Quid sibi ergo vult septenarius iste? Nescio enim an ita simplex quispiam in nobis sit, qui otiosas esse has vices, et numerum hunc putet fortuitum. Ego nec illud vacare reor, quod propheta incumbens super mortuum, ad mensuram puerilis corporis sese contraxit, os suum ori illius conjunxit, oculisque oculos, et manibus manus (IV Reg. XXXIV). Spiritus sanctus sic omnia fieri, et sic scribi fecit, ad eruditionem procul dubio illorum spirituum, quos corrupti corporis circumvenit infida societas, ac stulta mundi sapientia desipere docuit. Corpus quippe quod corrumpitur, aggravat animam; et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitant, quod nomen Christi non erat ibi... et quidquid sine hoc nomine fuisset, quamvis litteratum et expolitum et veridicum, non me totum rapiebat.

tem (Sap. XI, 15). Propterea nemo miretur aut moleste accipiat, si in his scrutandis, tanquam quibusdam Spiritus sancti apothecis, curiosus existo, cum sciam quia sic vivitur, et in talibus vita spiritus mei. Dico tamen his qui prævolantes ingenio, in omni sermone ante pene flagitant finem, quam principium teneant, debitorem me etiam tardioribus esse, et maxime; sed nec studium tam esse mihi ut exponam verba, quam ut imbuam corda. Et haurire, et propinare me oportet: quod non fit celeriter percurrendo, sed tractando, diligenter, et exhortando frequenter. Quanquam et præter spem quoque meam diu nos discussio detinuit sacramentorum. Putavi, fateor, unum ad hoc sermonem sufficere, silvamque istam umbrosam, latebrosamque allegoriarum pertransire **1313** nos cito et ad plantitiam moralium sensuum itinere diei quasi unius pervenire: sed secus contigit. Biduum quippe jam in eo expendimus, et adhuc restat via. Ictus oculi eminus summitates ramorum et montium cacumina pervolabat; sed vallium subterjacens vastitas, et densitas dumetorum frustrabatur obtutus. Nunquid, verbi gratia, Elisæi miraculum prævidere valebam, quia nobis videlicet de gentium vocatione et repulsione Judæorum disserentibus, ita de subito in medium prosiliret? Et nunc quandoquidem incidimus, non pigeat nos paululum immorari, consequenter ad id quod intermittimus postea reversuros, siquidem animarum cibus nihilominus est iste. Canibus quoque ac venatoribus plerumque contingit a bestia, quam aggressi erant, desistere; et sequi aliam, quæ inopinantibus forte occurrerit.

2. Non parvulum fiducia robur præstat mihi, quod magnus ille vir propheta, potens in opere et sermone, de excelso monte cælorum descendens, visitare dignatus est me; cum sim cinis et pulvis; misereri mortuo, inclinare se jacenti, contrahi et coæquari parvo, cæco partiri lumen oculorum suorum, et os mutum oris proprii os culo solvere, debilesque manus suarum roborare contactu. Suaviter rumino ista, et replentur viscera mea, et interiora mea saginantur, et omnia ossa mea germinant laudem. Hoc semel contulit universitati hoc quotidie singuli in nobis acitari sentimus, et cordi scilicet tribui intelligentiæ lumen, et ori adificationis verbum, et manibus opus justitiæ. Dat sentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Et est fuiculus triplex, qui difficile rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, et trahendas post se ad regna cælestia, si recte sentias, si digne proloquaris, si vivendo confirmes. Oculis suis tetigit meos, interioris hominis, frontem claris luminaribus ornans, fide et intellectu. Ori meo junxit suum, et mortuo signum pacis impressit quoniam cum adhuc peccatores essemus, reconciliavit nos Deo, justitiæ mortuos. Os ori applicuit, iterato inspirans in faciem meam spiraculum vitæ sed sanctioris quam primo. Nam primo quidem in

animam viventem creavit me; secundo in spiritum vivificantem reformavit me. Manus suas meis superposuit, exemplum præbens honorum operum, formam obedientiæ. Aut certe manus suas misit ad fortia, ut doceret manus meas ad prælium, et digitos meos ad bellum.

3. Et *oscitavit*, inquit, *puer septies* (IV Reg. IV, 35). Sufficiebat ad gloriam manifestandi miraculi oscitasse semel; sed multiplicitas et insignis numerus mysterii admonent. Si illud ingens universi humani generis primum quidem exanime corpus attendas, vides ubique Ecclesiam, ex quo vitam propheta incumbente recepit, quasi septies oscitare; quia septies in die laudem dicere consuevit. Si te ipsum advertas, in hoc te noveris vita vivere spirituali, ac mysticum hunc implere numerum, si sensualitatis tuæ quinarium charitatis binario subjicis, exhibesque, juxta Apostolum, membra tua servire justitiæ in sanctificationem, quæ prius exhibuisti servire iniquitati ad iniquitatem (Rom. VI, 19); aut certe si eundem quinarium proximorum saluti impertiens, ad perficiendum septenarium duo hæc adjicias, misericordiam scilicet et judicium cantare Deo.

4. Habeo et alias septem oscitationes, septem videlicet experimenta, sine quibus vera et certa salus redivi spiritus minime constat: quatuor ad sensum compunctionis, tria ad confessionis sonum pertinentia. Si vivis, si vox, si sensus est, tu quoque eadem in te recognoscis. Porro sensum ex integro recuperasse te scias, si tuam conscientiam quadruplici sentis compunctione moderi; pudore gemino, et gemino metu: nam vitam ad perficiendum septenarium triplex confessionis species attestatur, de quibus postea videbitur. Nonne et sanctus Jeremias in suo planctu observat hunc numerum? Et tu igitur in tua pro te lamentatione formam habens propheticam, Deum cogita **1314** factorem tuum, cogita et benefactorem, cogita patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es; plange per singula. Ad primum et ultimum respondeat timor tuus, ad duo media pudor. Pater sane non metuitur, cum pater sit. Patris enim est misereri semper et parcere. Et si percutit, virga non baculo percutit; et cum percusserit, sanat. Paterna vox est: *Percutiam et ego sanabo* (Deut. XXXII, 39). Non est proinde quod a patre formides, qui etsi quandoque feriat ut emendet, nunquam tamen ut vindicet. At vero cogitantem quod patrem offenderim, est certe quod pudeat, etsi non quod terreat. Voluntarie genui me verbo veritatis, non stimulo carnalis cupiditatis excussit, quemadmodum genitor carnis meæ. Deinde etiam non peperci Unigenito pro sic genito. Ita ipse quidem patrem se exhibuit mihi, sed non ego me illi vicissim filium. Quanam fronte attollo jam oculos ad vultum patris tam boni, tam malus filius? Pudet indigna gessisse genere meo, pudet tanto patre vixisse degenerem. Exitus aquarum deducite, oculi mei; operiat confusio faciem meam, vultum meum

pudor suffundat, occupetque caligo. Deficiat in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus. Proh pudor! quem fructum habui in quibus nunc erubescio? Si in carne seminavi, de carne non metam nisi corruptionem (*Galat. vi, 8*); si in mundo, et ipse transit, et concupiscentia ejus (*I Joan. ii, 17*). Quid? caduca, vana, et prope nulla, et quorum finis mors est, infelix et insanus præferre non erubui æterni Patris amori et honori. Confundor, confundor audire: *Si ego pater, ubi est honor meus?* (*Malach. i, 6*).

5. Sed et si Pater non esset, obrueret me beneficiis. Instaurat adversum me testes, ut alia innumera taceam, hujus corporis victum, et usum temporis hujus, et super omnia sanguinem dilecti Filii clamantem de terra. Pudet ingratitude, quanquam ad confusionis cumulum, arguar etiam reddidisse mala pro bonis, et odium pro dilectione. Minime quidem mihi a benefactore, sicut nec a patre timendum. Verus quippe beneficus est, dans affluenter, et non improperans (*Jac. i, 5*). Non improperat dona, quia dona sunt; et beneficia sua mihi dedit, non vendidit. Denique sine pœnitentia sunt dona ejus. At quanto de illo benignius, tanto de me indignius sentire cogor. Erubescere, et dole nihilominus, anima mea; quoniam etsi illum non repetere et non improperare decet, nos tamen omnino dedecet ingratos immemoresque exstitisse. Heu! quid vel nunc tandem retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?

6. Quod si segnior forte suas partes minus exsequitur pudor, timor sane excitetur in adiutorium. Excitetur, ut excitet. Sepone parum pia vocabula benefactoris et patris, atque ad austeriora convertere. Nempe qui legitur: *Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis* (*II Cor. i, 3*); legitur nihilominus: *Deus ultionum Dominus* (*Psal. xciii, 1*); legitur: *Deus iudex justus et fortis* (*Psal. vii, 12*); legitur: *Terribilis in consiliis super filios hominum* (*Psal. lxxv, 5*); legitur: *Deus zelans* (*Exod. xx, 5*). Quod pater est, quod beneficus est, tibi est; quod Dominus ac creator, sibi; etenim *propter semetipsum fecit omnia*, Scriptura teste (*Prov. xvi, 4*). Qui ergo quod tuum est tibi defendit ac servat; putas, et pro se aliquando non zelabit? putas, sui non requirit principatus honorum? Propter hoc *irritavit impius Deum*, quia *dixit in corde suo: Non requirit Deum*, quia *dixit in corde suo: Non requirit* (*Psal. ix, 13*). Et quid est in corde suo dicere: *Non requirit*, nisi non metuere quod requirat? Sed requirit usque ad novissimum quadrantem: requirit et retribuet abundanter facientibus superbiam (*Psal. xxx, 24*). Requirit a redempto servitium, honorem et gloriam ab eo quem plasmavit.

7. Esto quod dissimulet pater, ignoscat beneficus; sed non Dominus et Creator; et qui parit filio, non parcat figmento, non parcat servo nequam, Pensa cujus sit formidinis et horroris, tuum atque omnium contempsisse factorem, offendisse Dominum majestatis. Majestatis est timeri, Domini est timeri,

et maxime hujus majestatis, hujusque Domini. Nam si reum regie majestatis quamvis humane, humanis legibus plecti **1315** capite sancitum sit; quis finis contemnentium diviam omnipotentium erit? Tangit montes, et fumigant (*Psal. cxliiii, 5*); et tam tremendam majestatem audet irritare vilis pulvisculus, uno levi flatu mox dispergendus, et minime recolligendus? Ille, ille timendus est, qui postquam occiderit corpus, potestatem habet mittere et in gehennam (*Luc. xii, 5*). Paveo gehennam, paveo iudicis vultum, ipsis quoque tremendum angelicis potestatibus. Contremisco ab ira potentis, a facie furoris ejus, a fragore ruentis mundi, a conflagratione elementorum, a tempestate valida, a voce archangeli, et a verbo aspero. Contremisco a dentibus bestie infernalis, a ventre inferi, a rugientibus preparatis ad escam. Horreo vermem rodentem, et ignem torrentem, fumum, et vaporem, et sulphur, et spiritum procellarum; horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum (*Jerem. ix, 1*), ut Præveniam fletibus fletum, et stridorem dentium, et manuum pedumque dura vincula et pondus catenarum prementium stringentium, urentium, nec consumentium? Heu me, mater mea! ut quid me genuisti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis et plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, natus in combustionem, et cibus ignis?

8. Qui sic afficitur, sensum procul dubio recuperavit, et in duplici metu isto, itemque pudore illo æque duplici habet oscitationes quator. Tres quæ restant ex voce confessionis adjiciet, et nequa quam dicitur jam de eo, quod non sit vos neque sensus, si tamen de corde humili, simplici, fidelique processerit illa confessio. Omne ergo quod remordeat conscientiam, confitere humiliter pure, fideliter; et has vices implesti. Sicut qui gloriantur *cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis* (*Prov. ii, 14*) quos notans propheta: *Peccata sua*, inquit, *prædicaverunt sicut Sodoma* (*Isai. iii, 9*). Verum hos ab hac disputatione, tanquam sæculares amoveo: nam quid ad nos de his qui foris sunt?

9. Quanquam et de his qui religiose vestiti, et religionem professi suot, nonnunquam audivimus, aliquos reminisci et jactare impudentissime mala sua præterita; quæ, verbi gratia, aliquando vel fortiter gladiatorio, vel argute litteratorio gessere conflictu, seu aliud quid secundum mundi quidem vanitatem favorabile, secundum animæ vero salutem nocivum, perniciosum, damnosum. Sæcularis adhuc animi iudicium est hoc; et humilis habitus qui gestatur a talibus, non sanctæ novitatis est meritum, sed priscae vetustatis operculum. Nonnulli talia quasi dolendo et pœnitendo rememorant; sed gloriam intentione captantes, commissa sua non diluunt, sed seipsos illudunt: nam Deus non irridetur (*Galat. vi, 7*). Veterem hominem non exuerunt, sed novo palliant. Non proditur aut projicitur vetus fermentum illa confessione; sed statuitur,

secundum illud: *Inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die* (*Psal. xxxi, 3*). Pudet reminisci quorundam tantam proterviam, ut non pudeat eos cum exultatione lugenda jactitare, quod et post susceptum sanctum habitum callide quempiam supplantaverint, et circumvenerint in negotio fratrem; aut quod talionem pro convicio vel maledicto, id est malum pro malo; aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint.

10. Sed est confessio eo periculosius noxia, quo subtilius vana, cum ipsa etiam inhonesta et turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles sumus, sed ut esse putemur. Appetere autem de humilitate laudem, humilitatis est, non virtus, sed subversio. Verus humilis vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu sui, hoc solo sane superbus, quod laudes contemnit. Quid perversius, quidve indignius, quam ut humilitatis custos confessio superbiæ militet, et inde velis videri melior, unde videris deterior? Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, si non appareas sceleratus. At talis confessio speciem habens humilitatis, non virtutem, non solum veniam non meretur, **1316** sed et provocat iram. Nunquid profuit Saul, quod se ad increpationem Samuelis peccasse confessus est? (*I Reg. xv, 30*.) Culpabilis procul dubio fuit illa confessio, quæ culpam non diluit. Quando enim humilem contemneret confessionem humilitatis magister, et cui humilibus dare gratiam certe ingenium est? Omnino non poterat non placari, si quæ in ore sonuit, in corde radiasset humilitas. Ecce cur humilem esse debere confessionem dixi.

11. Oportet autem esse et simplicem. Non intentionem (forte quia latet homines) excusare delectet, si sit rea; nec levigare culpam, quæ gravis est; nec alieno adumbrare suam, cum invitum nemo coegerit. Primum illud non confessio est, sed defensio; nec placat, sed provocat. Sequens monstrat ingratitude; et quo minor reputatur culpa, eo minuitur et gloria indultoris. Sed enim minus libenter beneficium datur, quod minus grate minusve necessarie provenire sentitur. Veniam proinde sibi abjudicat, qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis qui reatum suum verbis alleviare conatur, facit. Jam a postremo primi hominis dehortetur, exemplum, nec culpam siquidem diffidentis, nec tamen consequentis veniam non dubium quin ob reatus mulieris admistionem (*Gen. iii, 2*). Genus excusationis est, cum argueris tu, alium incusabo. Porro excusare te velle quando corripieris, quam sit non modo minime fructuosum, sed et perniciosum, sanctum David interroga. *Verba nempe malitiæ, excusationes in peccatis* appellat, ne in ea declinet cor suum rogans et supplicans (*Psal. cxl, 4*). Merito quidem. In animam etenim suam peccat qui se excusat, repellens proinde a se indulgentiæ medicinam, et sic vitam sibi proprio ore intercludens. Et quænam major malitia, quam propriam armari in salutem, et linguæ tuæ temetipsum mucrone

confodere? Denique qui sibi nequam, cui est bonus? (*Eccli. xiv, 5*.)

13. Sit autem et fidelis confessio, ut confitearis in spe, de indulgentia penitus non diffideas, ne tuo te ore non tam justifies, quam condemnes. Judas certe proditor Domini, et Cain fraticida confessi sunt, et diffisi sunt: alter: *Peccavi*, inquit *tradent sanguinem justum* (*Matth. xxvii, 4*); alter: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear* (*Gen. iv, 13*); et verax licet, nil eis profuit infidelis confessio. Hæ itaque tres confessionis observantiæ, junctæ quatuor superioribus compunctionis, septenarium implent.

13. Jam vero sic compunctus, et sic confessus, ac propria proinde certus de vita, certus quoque nihilominus es, ut arbitrator, vacuo nequaquam nomine appellari Jesum, eum, qui in te talia valuit. et voluit operari, nec vacue, subsecutum fuisse baculum quem præmiserat. Non venit vacue quia non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitavit plenitudo? Neque enim ei datus est ad mensuram spiritus. Denique et venit in plenitudine temporis (*Galat. iv, 4*), plenum proinde venire se indicans. Bene plenum, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ consortibus suis (*Psal. xlv, 8*); unxit et misit plenum gratiæ et veritatis (*Joan. i, 14*). Unxit ut ungeret. Omnes ab eo uncti sunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Ideo ait: *Spiritus Domini super me, eo quod unxit me, ad annuntiandum mansuetis misit me; ut mederer contritis corde, ut prædicarem captivis indulgentiam, et clavis aperitionem, ut prædicarem annum placabilem Domino* (*Isai. lxi, 1, 2*). Veniebat, ut audis, ungere contritiones nostras, ac lenire dolores: ideoque venit unctus, venit mansuetus et mitis, et multæ misericordiæ omnibus invocantibus se. Sciebat se ad infirmos descendere, exhibuitque qualem oportuit. Et quoniam multæ erant infirmitates, multa quoque providus medicus medicamina curavit afferre. Attulit spiritum sapientiæ et intellectus, spiritum consilii et fortitudinis, spiritum scientiæ et pietatis, et spiritum timoris Domini.

14. Vides quot phialas plenos odoramentis cœlestis medicus præparavit ad sananda vulnera illius miseri, qui incidit in latrones? Septem sunt numero, septem **1317** fortasse præfatis oscitationibus excitandis accommodatæ. Spiritus enim vitæ erat in phialis. Ex his profecto infudit oleum meis vulneribus; infudit et vinum, sed minus quam olei. Sic nempe congruebat infirmitatibus meis, ut misericordiam superexaltaret iudicio, quemadmodum vino oleum superfertur infusum. Attulit proinde quinque cados olei, vini non nisi duos. Vinum siquidem timor tantum et fortitudo fuere reliqua quinque oleum propria suavitate designant. In spiritu denique fortitudinis, tanquam potens crapulatus a vino (*Psal. lxxvii, 65*), descendit ad Inferos, contrivit portas areas, et vectes ferreos confregit; alligavit fortem, et vasa captivitatis cri-

puit. Descendit nihilominus in spiritu timoris, sed timendus, non timidus.

15. O Sapientia! quanta arte medendi in vino et oleo animæ meæ sanitatem restauras, fortiter suavis, et suaviter fortis! fortis pro me, et suavis mihi. Denique attingis a fine usque ad finem fortiter et disponis omnia suaviter propellens inimicum, et infirmum fovens. Sana me, Domine, et sanabor; psallam et confitebor nomini tuo, et dicam: *Oleum effusum nomen tuum* (Cant. i, 2). Non vinum effusum (nolo enim ut intres in iudicium cum servo tuo), sed oleum, quia coronas me in misericordia et miserationibus (Psal. cii, 4). Oleum plane, quod dum supernat cunctis quibus immiscetur liquoribus, liquido illud designat nomen, quod est super omne nomen. O nomen præsuave et prædulce! o nomen præclarum præelectum et præexcelsum, et super-exaltatum in sæcula! Hoc vere oleum quod exhilarat faciem hominis, quod caput jejunantis impinguat, ut oleum peccatoris non sentiat. Hoc nomen novum, quod os Domini nominavit (Isai. lxi, 2). Quod et vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur (Luc. ii, 21). Hoc non solum Judæus, sed quicumque invocaverit salvus erit (Joel. ii, 32; in tantum usquequaque effusum est. Hoc Pater donavit Filio, sponso Ecclesiæ Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVII.

De accessu et recessu Spiritus sancti observando de qua invidia diaboli erga genus humanum.

1. Putamusne, satis processum est in sanctuario Dei, dum scrutamur mirabile sacramentum; an ad perscrutandum adhuc, si quid restat, audemus spiritum ad interiora sequi? Spiritus nempe iste scrutatur non solum hominum corda et renes, sed etiam profunda Dei: et sive ad nostra, sive ad alta (170), securus sequor eum quocumque ierit. Tantum ut custodiat corda nostra et intelligentias nostras, ne orte cum non aderit, adesse putemus, nostrumque pro ipso sequamur sensum deviantes. Venit namque, et vadit prout vult; et nemo facile scit, unde veniat, aut quo vadat (Joan. iii, 8). At istud sine damno fortasse salutis nescire licet: cæterum quando veniat, vel quando vadat, id plane periculosissime gnoratur. Cum enim hæc Spiritus sancti circa nos dispensatoriæ quidem vicissitudines vigilantissime non observantur, fit ut nec absentem desideres nec præsentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit ut avidius requiratur: quoniam modo, si abesse nescitur, requiritur? Et rursus qui dignanter ad hoc redit ut consoletur; qualiter digne pro sua majestate suscipitur, si nec adesse sentitur? Mens ergo quæ ignorat abscessum, patet seductioni; et quæ reditum non observat, erit ingrata vitioni.

(170) Sic manuscripti; non, alia.

2. Petiit quondam aliquid Elisæus a magistro, cum discessum ejus imminere persensit; nec obtinuit, sicut scitis, nisi ea quidem conditione, si videret quando tolleretur a se (IV Reg. ii, 9, 10). In figura contigit hoc illis, scriptum est autem propter nos. Vigiles esse et solliciti circa opus nostræ salutis (quod mira subtilitate ac suavitate divinæ suæ artis incessanter actitat Spiritus in intimo nostri) prophetico docemur et monemur exemplo. Nunquam sane side nostra conscientia **1318** magistra unctio, quæ docet de omnibus, tollatur a nobis, si duplicato volumus munere non fraudari. Nunquam, cum venerit, inveniat imparatos, sed semper vultus suspensos, expansosque habentes sinus ad largam Domini benedictionem. Quales denique quærit? *Similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis* (Luc. xii, 36): qui utique ab illis supernæ mensæ copiosis deliciis vacua nunquam revertitur manu. Vigilandum proinde, et vigilandum omni hora, quia nescimus qua hora Spiritus; venturus sit, seu iterum abiturus. It et redit Spiritus; et qui stat eo tenente, deserente cadat necesse est; sed non colliditur, quia Dominus rursus supponit manum suam. Et has alternare vices non cessat in his qui spirituales sunt, vel quos potius spirituales proinde ipse creare intendit, visitans diluculo, et subito probans. Denique *septies cadit justus, et septies resurgit* (Prov. xxiv, 16): si tamen cadit in die, ut se cadere videat, et cecidisse sciat, et resurgere cupiat, et requirat manum adjuvantis, et dicat: *Domine, in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem; avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus* (Psal. xxix, 8).

3. Aliud est dubitare de veritate, quod patiaris necesse est, cum Spiritus minime spirat; et aliud sapere falsitatem, quod facile caves, si eandem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas et tu: *Et si quid ignoravi, ignorantia mea mecum est* (Job xix, 4). Sancti Job sententia est; agnoscite. Pessimæ matris ignorantia, pessimæ itidem filia duæ sunt, falsitas et dubietas: illa miserior, ista miserabilior; perniciosior illa, ista molestior. Cum loquitur Spiritus, cedit utraque: et est non solum veritas, sed et certa veritas. Est quippe veritatis ille Spiritus, cui contraria falsitas est; est et sapientia, quæ cum sit candor vitæ æternæ, et ubique attingat propter munditiam suam, obscurum ambigui non admittit. Cavenda sane, cum Spiritus iste non loquitur, etsi non molesta dubietas, certe falsitas execranda. Aliud est enim sub incerto, hoc vel illud opinando sentire, aliud temere affirmare quod nescias. Aut ergo loquatur semper Spiritus, quod nostri quidem minime arbitrii est; aut quando silere placet, hoc ipsum indicet, et loquatur saltem suum silentium, ne ipsum nobis falso præire putantes, nostrum pro ipso male securi sequamur errorem; et si suspenderit ambiguo, non reliquat

mendacio. Est qui dubie profert mendacium, nec mentitur; et est qui veritatem quam nescit affirmat, et mentitur. Nam et ille, non quidem quod non est, esse; sed se quod credit, credere dicit, et verum dicit, etiamsi hoc verum non sit quod credit; et is, cum se certum unde non est certus, dicit; verum non dicit, etiamsi verum sit de quo asserit.

4. His præmissis ad cautelam talia inexpertorum, sequar jam Spiritum, sicut confido, præeuntem, eadem tamen cautela, si potero, quam præmisi; et tentabo facere ipse quod doceo, ne dicatur et mihi: *Tu qui alios doces, teipsum non doces* (Rom. ii, 21). Distinguendum sane inter manifesta et dubia, nec illa scilicet adduci in dubium, nec ista temere affirmari. Quod quidem ipsum de magisterio sperandum est Spiritus: nec enim nostra ad illud omnino industria sufficit. Quis novit hominum, an id quod inter homines iudicatum a Deo sermo superior (a quo videlicet, si bene memini, quartus est iste) patefecit, in supernis quoque iudicium jam factum præcesserit (171).

5. Quod dico, tale est. Putasne, Lucifer ille, qui mane oriebatur, sed præpropere elevabatur, antequam verteretur in tenebras, generi humano inviderit et ipse olei infusionem (alias, effusionem), ut per seipsum jam tunc indignabundus mussitaret, dicens intra se quodammodo: *Ut quid perditio hæc? Hoc ego non assero dicere Spiritum, sed nec contradicere dico; nescio enim. Potuit autem contingere, si tamen incredibile non putetur, plenum sapientia et perfectum decore, homines præscire potuisse futuros, etiam et profecturos in **1319** pari gloria. Sed si præscivit, in Dei verbo absque dubio vidit, et in livore suo invidit, et molitus est habere subjectos, socios dedignatus. Inferiores sunt, inquit, inferioresque natura; non decet esse concives, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc ejus machinationem illa præsumpta ascensio, sessione significans magisterium: *Ascendam, inquit, super montem excelsum, et sedebo in lateribus aquilonis* (Isai. xiv, 13), quo Altissimi quondam proinde similitudinem obtineret, si, quemadmodum ille super cherubin se iens, gubernat omnem angelicam creaturam; ita et ipse altus sederet, regeretque genus humanum? Absit! Iniquitatem meditatus est in cubili suo, mentiatur iniquitas sibi. Nos alium non agnoscimus iudicem quam auctorem. Non diabolus, sed Dominus iudicabit orbem terræ, et ipse Deus noster in sæculum sæculi; ipse reget nos in sæcula.*

6. Ergo in cælo concepit dolorem, et in paradiso peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis et ærumnarum; omniumque prima parens superbia. Nam etsi invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum (Sap. ii, 24), initium tamen omnis peccati superbia (Eccli. x, 15). Verum quid illi profuit? Nihilominus

(171) In plerisque scriptis resecta parentesi legitur, præcesserit, utrumnam videlicet Lucifer, qui, etc., ut in num. seq. et sic habet primæ editio.

tu in nobis es, Domine, et nomen tuum invocatum est super nos; et dicit populus acquisitionis, dicit Ecclesia redemptorum: *Oleum effusum nomen tuum*. Cum ejicior ego, tu illud effundis post me, et in me; quoniam cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Accepit tamen Satan regnum super omnes filios superbiæ, factus princeps tenebrarum harum, ut regno humilitatis etiam superbia militet, dum in uno suo principatu temporali, et tali, multos humiles excelsos æternosque reges constituit. Jucundum iudicium, ut superbus ille humilium militator, eisdem ipsis nesciens fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, et omnibus succumbendo. Siquidem ubique et semper iudicabit Dominus populos, et salvos faciet filios pauperum, et humiliabit calumniatorem. Ubique, et semper defensabit suos, propulsabit nocentes, et tollet virgam peccatorum desuper sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas (Psal. cxiv, 3): erique tandem cum ex toto arcum conteret, et confringet arma, etsi cuta comburet igni. Tu tibi, miser, sedem collocas in aquilone, plaga nebulosa et frigida; et ecce suscitantur de pulvere inopes, et de stercore pauperes, ut sedeant cum principibus, et solium gloriæ teneant, doleasque impleri illud: *Pauper et inops laudabunt nomen tuum* (Psal. lxxiii, 21).

7. Gratias tibi, pater orphanorum et iudex pupillorum, ingaluit super nos mons coagulatus, mons pinguis, cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, effusum est oleum, dilatatum est nomen, quod nobis et cui nos invidebat iniquus; dilatatum, inquam, usque ad corda et ora parvulorum, et in ore infantium et lactentium perficitur laus. Porro peccator videbit et irascetur, et erit sicut ira implacabilis, sic flamma inextinguibilis, quæ jam parata est ei et angelis ejus. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quomodo me amas, Deus meus, amor meus? quomodo me amas, ubique recordatus mei, ubique zelans salutem egeni et pauperis, non solum adversum homines superbos, sed etiam adversum sublimes angelos? In cælo et in terra iudicas, Domine, nocentes me, expugnans impugnantes me; ubique subvenis, ubique assistis, ubique a dextris es mihi, Domine, ne commovear. Hæc cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo quando sum. Hæc virtutes ejus, hæc mirabilia ejus quæ fecit. Hoc primum et maximum iudicium, quod mihi illa conscia secretorum aperuit virgo Maria: *Deposuit, inquit, potentes de sede, et exaltavit humiles. **1320** Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes* (Luc. i, 52, 53). Secundum autem simile est huic, quod jam audistis, *ut qui non vident, videant; et qui vident, cæci fiant* (Joan. ix, 39). In his duobus iudiciis consoletur se pauper, et dicat: *Memor fui iudiciorum tuorum a sæculo, Domine, et consolatus sum* (Psal. cxviii, 52).

8. Sed revertamur ad nos ipsos, scrutemurque